

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

59-2

BRNO 2018

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 59
Volume 59

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce

Uherské Hradiště, Mariánské náměstí. Falzum arabské mince z druhé poloviny 8. století (obr. 81, str. 277).

Cover Photography

Uherské Hradiště, Mariánské náměstí (Square). Falsum of the Arabic coin from the 2nd half of the 8th century (Fig. 81, Pg. 277).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2018
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2018 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Unger, J. 2007: Blansko (okr. Blansko). Kostel sv. Martina – zjišťovací průzkum. In: *Výroční zpráva 2006*. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno, 11–12.

Resumé

Blansko (Bez. Blansko), Kirche St. Martin. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Kirche. Rettungsgrabung.

Im Graben für die Wasserleitung nördlich der Kirche gelang es, den mittelalterlichen und neuzeitlichen Friedhof und Überreste des bisher nicht näher bekannten Baus, wohl aus dem 14. oder 15. Jahrhunderts, freizulegen. Die wichtigsten waren die unter den Gträberniveau gefundenen Pfostengruben. Sie sind in die 1. Hälfte des 11. Jahrhunderts datierbar und hängen wohl mit hiesigem Bischofsgehöft zusammen.

BOSKOVICE (OKR. BLANSKO)

Hradní kopec – Bašta. Středověk. Prospekce pomocí detektorů kovů. Militária. Záchraný výzkum.

V listopadu 2015 byl na Hradním kopci v blízkosti valu pravěkého hradiska (severní svah Bašty) V. Kudláčkem náhodně nalezen soubor bronzových předmětů datovaný do pozdní doby bronzové. V souvislosti s ochranou této lokality (hradisko z pozdní doby bronzové a začátku doby železné), často navštěvované hledači s detektory kovů, byla naplánována plošná prospekce pomocí detektorů kovů. První prospekce v roce 2016 proběhla jenom částečně na zatravněné akropoli hradiska, z důvodu nevhodných podmínek se pak soustředila na svahy a okolí zbytků valů a okolí novověkých pozůstatků na západním výběžku Bašty. Překvapivě nebyly nalezeny žádné pravěké kovové nálezy, zjištěna byla však koncentrace čtyřbokých železných hrotů do kuší na malém prostoru na východním svahu Bašty. V roce 2017 byla prospekce v počtu 8 hledačů s detektory a 2 archeologů (Z. Jarůšková, M. Novák) zaměřena na dohledání středověké munice v prostoru východního svahu Bašty. Kromě recentních a novověkých nálezů (drobné olovené kulky, kování, mince) byla na výběžku ve svahu u rozcestí zjištěna koncentrace železných hřebů (možné pozůstatky starší konstrukce), a především byly ve větším počtu nalezeny a zaměřeny čtyřhranné šípky (hroty do kuší). Nově byly objeveny také projektily středověkých palných zbraní (olověné projektily ve tvaru válečků v počtu 10 ks a 4 železné kule o průměru cca 2,3 mm). Získáno bylo celkem 69 železných šipek (z toho 57 šipek s tulejkou a 12 šipek s trnem). Tyto nálezy, datované do pozdního středověku, odpovídají typické výbavě

vojsk z 15. století (olověné válečky a železné kule – munice do hákovnic a tarasnic, hroty šípů do kuší). Teprve podrobné vyhodnocení starších nálezů i písemných pramenů snad ukáže, zda je možné nalezená militária na základě písemných pramenů spojit s husitskými válkami či spíše až s boji v období česko-uherských válek (1467–1474).

Zuzana Jarůšková

Resumé

Boskovice (Bez. Blansko), Hradní kopec – Bašta. Mittelalter. Geländebegehung mit Metallsuchern, Militaria.

BRNO (OKR. BRNO-MĚSTO)

Cílem předloženého příspěvku je, stejně jako v uplynulých letech, souhrnně informovat o výsledcích záchranných archeologických výzkumů společností Archaia Brno, z. ú., prováděných na území velkého Brna. Perspektivy, koncepce a metodika systematického archeologického výzkumu centra Brna se nezměnila (Holub a kol. 2004a, 57–97; Merta, Peška 2006).

Výzkumy prováděné v roce 2017 můžeme rozdělit do tří skupin: 1) rozsáhlejší plošně exkavované výzkumy; 2) menší plošně exkavované plochy; 3) drobné terénní výzkumy a dokumentace inženýrských sítí.

Ad 1) Rozsáhlejší plošně exkavované výzkumy

V roce 2017 byl jediný rozsáhlý plošně exkavovaný výzkum realizován při novostavbě domů na ulici Vojtova (A017/2017). Objemem prací se jednalo o jeden z největších dosud realizovaných výzkumů v Brně.

Ad 2) Menší plošně exkavované plochy

V roce 2017 můžeme do této kategorie akcí zařadit tyto výzkumy: výkop pro jímku na rohu ulic Besední a Veselá (A006/2015), předstihový výzkum pro budování horkovodu na ulici Běhounské a Jakubském náměstí (A106/2016), výzkum při snižování podlah v bývalém augustiniánském klášteře Běhounská 26/Moravské náměstí 1 (A062/2017), rekonstrukce domu na nároží ulic Česká, Skrytá, Veselá (A033/2016), dokončení výzkumu v domě Zelný trh 10 (A020/2016), výzkum parcely Vídeňská 16 (A032/2017) a výzkum pohřebiště v budově Veveří 2 / Žerotínovo náměstí 3 (A038/2017).

Ad 3) Výzkumy při budování liniových staveb a ostaní výzkumy

Při budování liniových staveb byly provedeny tyto výzkumy: kanalizace v budově Beethovenova 4 (A067/2017), stavba horkovodu v ulici Koliště a na Moravském a Žerotínově náměstí (A019/2017) a oprava plynovodu na ulici Křížová (A039/2017). I v roce 2017 byly prováděny sondy v rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“. Konkrétně šlo o sondu a dokumentaci sklepa na Františkánské ulici (A109/2016) a sondy na rohu ulice Rooseveltova a Moravského náměstí (A077/2016).

Předběžné, zde publikované, výsledky jednotlivých výzkumů (akce jsou řazeny abecedně, primárně podle katastrů):

K. Ú. MĚSTO BRNO

Beethovenova 4, parc. č. 72. (akce A067/2017). Středověk, novověk. Město, klášter. Záchraný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Český rozhlas – rekonstrukce studiového komplexu v přízemí a suterénu budovy“ (akce A067/2017). Terénní část výzkumu proběhla v říjnu až prosinci 2017. Většina zemních zásahů stavby se uskutečnila v rámci novodobých uloženin (konstrukční vrstvy podlah sklepů, základy inženýrských sítí), proto byl jako forma archeologického výzkumu zvolen odborný dohled nad jejich prováděním. Sledován byl především liniový výkop pro položení kanalizačního potrubí, který se v exteriéru táhl podél severní stěny budovy, úsek v interiéru procházel suterénem v severozápadní části (obr. 11).

Budova Českého rozhlasu na Beethovenově 4 stojí v prostoru, který byl od počátků města ve 13. století zahrnut do jeho půdorysu. Je součástí severovýchodní partie, která byla na severu a východě vymezena průběhem městské hradební zdi. Informací vztahujících se k tomuto území je pro nejstarší období jen velice málo. Městská zástavba zde od 40. let 13. století koexistovala s areálem herburského kláštera. V roce 1578 byl postoupen jezuitům, kteří ho zcela přestavěli. Po zrušení kláštera připadly v roce 1783 jeho budovy armádě jako kasárna. Sloužila až do roku 1904. Poté následovala asanace a nová výstavba, jejímž výsledkem jsou dnešní domovní bloky 38, 39 a 40. Podobu jezuitského kláštera lze do jisté míry studovat na základě archivních pramenů, naopak k rozsahu, podobě a stavebnímu vývoji kláštera v období středověku poskytují informací velice málo. Důležitou roli proto představují poznatky získané archeologickými výzkumy.

Sledovaný výkop kanalizace narušil většinou jen vrstvy geologického podloží nebo novodobé uložení související s výstavbou a provozem stávající budovy Beethovenova 4. Geologické podloží tvořila sprašová návěj. Šlo o její spodní úroveň. Svrchní partie společně s půdním horizontem a se souvrstvím, které se na jeho povrchu vytvořilo v důsledku antropogenních aktivit, byly odtěženy již v minulosti. Očekávat bylo možné jen výrazněji zahloubené situace. Ve východní části výkopu byla dokumentována dvě základová zdiva (s. j. 900 a 901), která lze spojovat s výstavbou jezuitského kláštera. V západní partii nedaleko od západní stěny dnešní budovy byl dokumentován segment výkopu odpadní jímky (s. s. j. 001). Metodou vzorku bylo z její výplně (s. j. 100) získáno 5 zvířecích kostí a dva zlomky keramických nádob z období 2. poloviny 13. až 14. století. Jímka zřejmě patřila k vybavě městiště, které bylo orientováno k Jezuitské ulici (tehdy Široké – *platea Ampla*), při níž stával vlastní dům. Jímka je od uliční čáry vzdálena 37 m, šlo tedy o poměrně dlouhou parcelu. Pozemky těchto rozměrů však známe rovněž z jiných částí městského půdorysu. Pravděpodobně fungovala v těsném sousedství herburského kláštera a později byla zahrnuta do jeho areálu (Zůbek 2018).

Besední/Veselá ulice, parc. č. 593/2 (akce A006/2015). Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

V období od 30. 8. do 19. 10. 2017 byla realizována poslední etapa výzkumu, který byl vyvolán stavbou „Janáčkovo kulturní centrum – 1. etapa“. V jejím rámci byla provedena plošná exkavace archeologických situací v prostoru nově budované retenční nádrže v jihovýchodní části parcely č. 593/2 (obr. 12, 13).

Na zkoumané ploše (přibližně obdélná o rozměrech 17,5 × 3,5 m) byl dokumentován vývoj segmentu původního městiště od 13. do 20. století. Orientováno bylo k ulici Veselá (středověkými latinsky psanými prameny označována jako *platea Laetorum* též *Leterum*), která od počátku města tvořila spojnici mezi městskou bránou (zvanou rovněž Veselá; stávala v prostoru dnešní křížovatky ulice České, Solniční a Veselá) a Rybným trhem (*forum Piscium*, dnes Dominikánské náměstí). Obyvatelé ulice přináleželi do čtvrti zvané Veselá (*quartale Letorum*), zadní části parcel zde byly vymezeny průběhem hradební zdi. Historická zástavba ulice došla výrazné změny především formou asanace domů po druhé světové válce. Stržen byl tehdy také dům na předmětné parcele.

Výzkum dokumentoval postupný nárůst terénu ve dvorní části městiště. Povrch geologického podloží se nacházel v hloubce 2,8 m (úroveň 215,5 m n. m.). Středověké souvrství dosahovalo mocnosti 2 m. Tvořily ho odpadní vrstvy, komunikační úpravy (především štěty ze šterku) a planýrky dřevohlíněných konstruk-

cí. V příuliční části se nacházel nezděný sklep, jehož výdřeva poskytla dendrochronologický vzorek s výsledkem 1213+. Nebyl blíže zkoumán, protože zasahoval pod základovou spáru budované retenční nádrže. Nahrazen byl zděným sklepem. Dub, ze kterého byl vyroben podkladový trám pro podporu stropu, byl skácen v roce 1262 (analýzu vzorků provedl Ing. Tomáš Kyncl). Podlahová úroveň sklepa byla postupně navyšována, v konečném součtu až o 1,3 (snad až 1,6) m. V novověku byla větší část jeho půdorysu zasypána, nástupcem se stal menší sklípek, který zanikl až ve 20. století. K výbavě domu sloužila ve dvorní části minimálně od novověku studna s kamenným roubením (Staněk, Zůbek 2017).

Běhounská ulice, Jakubské náměstí, parc. č. 32, 44 (akce A106/2016). Středověk, novověk. Město, hřbitov. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Rekonstrukce SCZT pára x HV – přípojky pro objekty Jakubské náměstí 1 a 2“. Terénní část výzkumu proběhla od 16. 1. do 1. 3. 2017. Pozornost se soustředila především na výkop nové přípojky k domům Jakubské náměstí 1 a 2. Většina výkopu, probíhajícího paralelně s jižní stěnou kostela sv. Jakuba, byla zkoumána v předstihu před stavebními pracemi metodou plošné exkavace. V souběhu se zemními pracemi byly zkoumány úseky, které procházely příčně přes komunikaci. Archeologické situace v nich byly silně narušeny novodobými zásahy (obr. 14, 15).

Jakubské náměstí vzniklo z velké části na ploše farního hřbitova, který se rozprostíral kolem kostela. Existoval zde od počátků města ve 13. století, pohřbívání na něm bylo ukončeno v roce 1785. Hřbitov a jeho blízkého okolí se již dotklo několik desítek archeologických akcí, jejichž poznatky byly souhrnně vyhodnoceny v publikaci Zůbek 2016. Výsledky výzkumu předložené závěry doplňují a do jisté míry rozšiřují. Dokumentované antropogenní aktivity souvisejí až se založením města a jeho existencí. Situace ze starších období nebyly zaznamenány. Středověké a novověké aktivity lze rozdělit do dvou základních kategorií. První je možné přisoudit měšťanské zástavbě, druhou svatojakubskému sakrálnímu okrsku. Profánní situace se koncentrovaly ve východní části sledovaného výkopu horkovodu. Souvisely s měšťanskou zástavbou při západní linii Běhounské ulice, která v tomto úseku zanikla definitivně s novou výstavbou kostela a rozšířením hřbitova v 15. a 16. století. Aktivity spojené se sakrálním okrskem byly takřka výhradně zastoupeny pohřebními situacemi (kosterní ostatky pohřbených jedinců, reliкty rakví a pohřební výbavy, hrobové jámy a jejich výplně). Exkavováno bylo 176 *in situ* uložených jedinců. Před závěrečným vyhodnocením lze většinu zařadit do středověku (Černá, Zůbek 2017a).

Běhounská 26/Moravské náměstí 1, parc. č. 1 (akce A062/2017). Novověk. Město, klášter. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum byl realizován v souvislosti se stavbou „Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj – krajský archiv (II. etapa)“. Terénní část výzkumu se realizovala v říjnu 2017 v součinnosti s postupem zemních prací stavby. Jejich cílem bylo sejmoutí stávajících podlahových úrovní a podkladového souvrství (hloubka cca 0,3 až 0,5 m). Vzhledem k jejich charakteru a skladbě terénu byl jako forma archeologického výzkumu zvolen odborný dohled. Následně došlo k dokumentaci odhalených archeologických situací. Pro potřeby archeologického výzkumu bylo staveniště rozděleno na jednotlivé prostory označené písmeny A až G (obr. 16, 17, 18).

Zkoumaný prostor nebyl ve středověku začleněn do vlastního města, nacházel se v bezprostředním sousedství městských hradeb. Zdejší osídlení však bylo začleněno do předměstské struktury, byl součástí čtvrté čtvrti (*Quartum quartale extra civitatem*). Nacházelo se v těsném předpolí jedné z městských bran, zvané Běhounská. Zásadním mezníkem v historicko-topografickém vývoji sledovaného prostoru byla výstavba augustiniánského kláštera, který založil roku 1356 markrabě Jan Jindřich jako hrobku moravské větve Lucemburků. Úplně zanikla zástavba těsně před Běhounskou bránou. Archeologický dohled se týkal severní části východního křídla klášterního komplexu. Jeho výstavba byla součástí rozsáhlé barokní přestavby kláštera před polovinou 18. století. Zřízena v něm byla nová prelatura. Při staré prelaturě bylo vystavěno hlavní schodiště a naproti němu kuchyně a sál, dnešní refektář. Podle smlouvy z roku 1734, kterou sepsal se stavitelem Mořicem Grimmem převor Ondřej Zirkl, mělo nové křídlo obsahovat velký sklep v podzemí, schodiště až po střeche, stáje, místnost pro kočáry, byt kočího v přízemí a v patře velký sál a přilehlé převorovy místnosti. Nové křídlo bylo postaveno na ploše, která vznikla demolicí barbakánu Běhounské brány a zasypáním opevňovacího příkopu.

Snižovaná část terénu měla navážkový charakter. Uložení byly tvořeny komponentami pocházejícími zřejmě z destrukcí zděných konstrukcí (maltovina, zlomky stavební keramiky – především cihel, kamenných). Mohly souviset s demolicí někdejšího opevnění a zasypáním příkopů, výstavbou nového křídla konventu a jeho mladšími úpravami. V prostoru A měla navážka spíše novodobý charakter. Prostor B měl původní podlahovou úroveň níže. Odhalené líce stěn byly omítnuty. Lze uvažovat o podsklepení prostoru. Vstup v jižní stěně z prostoru A (do sklepa?) byl původně šířeji osazen. V základech novodobých příček v jihozápadním rohu byly druhotně zazděny stavební články. V prostoru C byla zaznamenána jen maltovinová navážka a základy novodobých příček. V pro-

storu D byly začištěny a dokumentovány zděné konstrukce. S. j. 901 představovalo vyzdění odpadního kanálu. Zřejmě byl využíván pro záchody, které jsou zakresleny v historických plánech. S jejich konstrukcí souviselo patrně zdívo s. j. 902. S. j. 901 bylo základem příčky. Zdíva s. j. 903 a 904 mohla souviset s osazením ústí otopného zařízení (příkládací část), umístěného podle plánů v prostoru C. V prostoru E došlo pouze ke snížení v rámci stávající konstrukce podlahy. V prostoru F byly dokumentovány základy někdejších příček a v severozápadním rohu dlažba z velkých kamenných dlaždic (s. j. 906). V jihozápadním rohu se zachovalo dláždění z cihel (s. j. 905). Podle historických plánů zde bylo umístěno otopné zařízení obsluhované z prostoru G. Kontinuitu prokazuje částečné očazení podlahy s. j. 905 a jižní stěny místnosti. V prostoru G byl terén snížen na úroveň kamenné dlažby, která měla stejný charakter jako podlaha s. j. 906 v severozápadní části prostoru F. Obě byly zachovány v upravené formě stávajícího projektu. Všechna dokumentovaná zdíva souvisela se stavebním vývojem východního křídla někdejšího klášterního komplexu, nově vybudovaného před polovinou 18. století. Nebyly zaregistrovány žádné konstrukce, které by náležely staršímu fortifikačnímu systému (Zůbek 2017a).

Česká 11/Skrytá 2/Veselá 18, parc. č. 609 (akce A033/2016). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Stavební obnova objektu Česká 11“. Terénní část výzkumu se realizovala v období od 11. 7. 2016 do 4. 10. 2017 v součinnosti s postupem stavebních prací. Výzkum se soustředil především na dokumentaci archeologických situací, které byly narušeny zemními pracemi. Dohlíženo bylo snižování podlah v úrovni suterénu a přízemí. Týkalo se jižní poloviny sklepů pod východní částí domu (místnosti 007 až 010 a 015), kde činilo přibližně 0,6 m a dosáhlo úrovně 214,2 m n. m. Dokumentováno bylo několik dílčích profilů. Bylo snahou začistit povrch dosažené úrovně a zdokumentovat přítomné archeologické situace. Pozornost byla věnována také dokumentaci odhalených zděných konstrukcí. Dále bylo sledováno vyklízení a snižování úrovně podlah sklepů 013 a 014 v západní části domu (obr. 19, 20, 21, 22, 23). Provedena byla jejich fotodokumentace. Tyto sklepy byly částečně zkoumány již v roce 2002 (akce A048/2002: Holub *et al.* 2003, 79–80; Holub *et al.* 2004b, 48–49; Merta, Zůbek 2003).

V přízemí snižování podlah většinou nepřesáhlo úroveň novodobé navážky (cca 0,3 m). Došlo k ohledání terénu a ověření podmínek jeho skladby, které byly rámcově známy na základě zjištění sond z roku 2014 (akce A055/2014: Peška 2014; Černá *et al.* 2015, 230–231). Zachištěny a dokumentovány byly odhalené zděné konstrukce v severozápadní části domu (místnost 106).

Po ujištění představiteli provádějící stavební firmy, že se jedná o konečnou úroveň snižování, bylo od dalšího výzkumu ustoupeno. Následně však došlo v západní polovině domu (místnosti 104 až 119) ke snížení terénu o dalších cca 0,5 m (místa až na niveletu 217,0 m n. m.). Dosaženou úroveň se podařilo začistit a dokumentovat pouze v místnostech 104 a 114 až 117. Hlubší výkopy realizovala stavba pouze v souvislosti s budováním výtahových šachet. Jedna využila starší výtahovou šachtu v rámci místnosti 119 (sonda S2). Odstraněny byly její betonové konstrukce a došlo k prohloubení podél obvodu jámy až na úroveň 215,5 m n. m. Dokumentovány byly její profily. Druhá výtahová šachta byla nově hloubena v prostoru na rozhraní místností 114 a 115 (sonda S1). Dosáhla hloubky 212,9 m n. m. Realizovala se v postupných úrovních. Její těžba byla dohledována. Důraz byl kladen na odběr nálezů z výplní přítomné zděné odpadní jímky s. s. j. 001. Půdorys byl začištěn a dokumentován v úrovni 215,5 m n. m. Dokumentovány byly profily šachty.

Ve 2. patře domu byla při snižování betonových podlah v místnosti 329 (prostor při schodišti) odkryta dřevěná konstrukce starší podlahy (stropu 1. patra). Byla začištěna a fotograficky zdokumentována. Z jednoho konstrukčního prvku (desky) byl odebrán vzorek na dendrochronologickou analýzu, kterou provedl Ing. Tomáš Kyncl. Ke skácení příslušného stromu došlo v roce 1790/1791.

Archeologický výzkum ověřil skladbu svrchní části geologického podloží. V úrovni 216,2 m n. m. byl dokumentován povrch půdního typu. Jeho mocnost dosahovala 0,3 m. Uložen byl na sprašové návěži. Doklady pravěkého nebo raně středověkého osídlení nebyly zaregistrovány. Nejstarší antropogenní aktivity souvisely s osazením parcely ve 13. století. Doložen byl postupný nárůst terénu až o 1,2 m (úroveň 217,25 m n. m.), který se odehrál zřejmě během středověku.

Z technických parametrů a charakteru výzkumu vyplývají jeho velmi omezené limity pro celkovou rekonstrukci historicko-topografického vývoje parcely. Stavebně historický průzkum se přiklonil k hypotéze, že vzhledem k šířce parcely (15,5 m), by se původně mohlo jednat o dvě středověká městiště. Jejich nejstarší zástavbu by tvořily dva dřevohliněné domy průjezdového typu se zrcadlově uspořádanou dispozicí, tj. s průjezdy vedle sebe. Původně otevřené průjezdy by nebyly podsklepeny. Později došlo k nahrazení zděnou architekturou. Stávající scelená dispozice přízemí s průjezdem v ose byla kladena na sklonek středověku nebo do 16. století, nejpozději k roku 1619. Nejpozději do poloviny 17. století byla vybudována dvorní křídla, severní a jižní (Borský 2014a, 10–11; 2014b, 22).

Hypotézu o rozčlenění pozemku na dvě městiště se nepodařilo potvrdit ani vyvrátit. V souvislosti s nezděnou architekturou lze uvažovat s výhradami

o situaci s. s. j. 002 v severní části sklepa 007. Je možné, že šlo o suterén dřevohliněného domu, který stával při severní hranici dnešní parcely. Suterén mohl být přítomen i v jižní části. S ním lze spojit jámu neznámé funkce (sloupovou?) s. s. j. 028 v místnosti 009. Pohybujeme se však již pouze v rovině drahů. Relikty dřevohliněné nadzemní stavby byly dokumentovány ve dvorní partii (sonda S2). Je možné, že stála při hranici uvažovaných městišť. Mohla tvořit hospodářské zázemí jižního z nich.

Archeologický výzkum prokázal existenci sklepů v jižní části domu a pod dnešním průjezdem (místnost 007 až 010 a 015) již v období středověku. Do jisté míry by to mohlo potvrzovat teorii o scelení původních městišť už v tomto období. Severní dvorní křídlo bylo zřejmě vybudováno až v 1. polovině 17. století. V jeho prostoru (místnost 114 a 115) bylo zaregistrováno několik starších zahloubených aktivit, především odpadních jímek. K datování přispěla především situace s. s. j. 001, která sloužila zřejmě jako vyzděná odpadní jámka. Její výplně poskytl keramický materiál, který lze datovat do 2. poloviny 16. až počátku 17. století; jeden z dendrovzorků byl datován do 1554/1555 (analýzu provedl Ing. Tomáš Kyncl). Je ovšem otázkou, zda nelze připustit existenci tohoto objektu (do jisté míry v brněnských podmínkách specifického) v interiéru stavby. Po jeho zasypání byl vybudován vstup do sklepa 014, který byl propojen se sklepem 013. Tímto prostřednictvím bylo potvrzeno jejich časové zařazení dle charakteru konstrukcí do novověku. Na základě přítomnosti odpadních jímek je možné uvažovat o tom, že zděná zástavba při severní hranici parcely zasahovala ve středověku pouze do hloubky 17 m od dnešní České ulice. Náležet jí mohl relikv zdiva dokumentovaný v základu severní stěny místnosti 115 (Černá, Zůbek 2017b).

Františkánská ulice, parc. č. 209/3 (akce A109/2016). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum se realizoval v souvislosti se stavbou „Sanace podzemí, stavebně historický průzkum a zabezpečovací práce Blok 8, vnitroblok Římské náměstí šachta A4“. Terénní část výzkumu proběhla v listopadu a prosinci roku 2016 v součinnosti s postupem stavebních prací. Jejich cílem bylo vytěžit zásyp sklepních prostor, které byly objeveny při výzkumu v roce 2015 (akce A042/2015: Kolařík *et al.* 2016, 258). Odtěžování zásypu bylo dohlíženo archeologem. Následně byla provedena dokumentace sklepních prostor (obr. 24, 25).

Zásyp obsahoval jen nepatrné množství archeologických nálezů. Šlo o předměty (zlomky skla, stavebních kování apod.), které bylo možné datovat do 20. století. Sklep tvoří jedna prostora o délce 19 m, šířce 4,5 m a výšce 2,7 m s mírně lomenou podélnou osou. V místě zalomení byla v minulosti umístě-

na subtilní příčka (na šířku cihly), v současné době již destruovaná. Sklep byl přístupný z obou kratších stran. Vstup od severozápadu měl dvě stavební fáze. Starší schodiště bylo vylámáno, stávající je tvořeno novodobými prvky. Ty se uplatnily také u mladších úprav druhého vstupu z jihovýchodní strany. Lomené schodiště zde vycházelo ze starších sklepních prostor (středověk?, novověk). Vůči nim tvoří popsany sklep druhou úroveň suterénu. Sklep je vyzděn zdivem, které je složeno z cihel (30 × 15 × 7 cm) pojených světlou šedou maltou. Vybaven je valenou klenbou. Větrání zajišťovaly nejméně dva otvory skrze klenbu. Schodiště z jihovýchodní části bylo v místě podesty vybaveno nikou. Podlaha sklepa je hliněná. Jde o povrch navážkové vrstvy o mocnosti cca 0,3 m, která překrývá podloží (ověřeno pouze jednou dílčí sondou). Podél celé východní stěny byla v minulosti umístěna dřevěná konstrukce (zůstaly trámové kapsy ve zdivu) zasahující 1,5 m do interiéru sklepa. Pravděpodobně se jednalo o police na uskladnění sudů (např. s vínem) či potravin. Sklep je vybaven starou elektroinstalací. Fungoval zřejmě ještě ve 2. polovině 20. století. Pak byl z velké části zasypán.

Vznik sklepa je možné zasadit do období novověku. Náležel k domu Orlí 12 (podle orientačních čísel zavedených v roce 1867). Nacházel se pod zadní partií dvorní části parcely. Její majitel jeho vybudováním zřejmě řešil potřebu zvětšit prostory využitelné ke skladování. Sklep byl napojen na starší sklepní prostory pod dvorním křídlem domu. Pro jeho velikost a stav zachování můžeme sklep označit za jeden z největších, dobře zachovaných barokních sklepů, které známe v prostoru historického jádra Brna (Zůbek 2017b).

Koliště, Moravské náměstí, Žerotínovo náměstí, parc. č. 7/1, 6, 10–12, 782, 783, 786–788, 797, 800, 803, 806, 807 (akce A019/2017). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum se uskutečnil v souvislosti se stavbou „Přestavba parovodní topné soustavy na horkovodní, oblast Koliště – Žerotínovo náměstí“. Terénní část výzkumu se realizovala v období od 6. 4. do 29. 6. 2017 v součinnosti s postupem zemních prací stavby. Přestavba parovodní topné soustavy se z velké části uskutečnila v rámci jejího stávajícího průběhu. Tvořil ji systém liniových výkopů, který sestával z hlavní trasy a přípojek k jednotlivým objektům. Při zemních pracích často nebyly odhaleny ani stěny výkopů (zůstaly zakryty betonovou konstrukcí), nebo pouze jejich svrchní úroveň, která protínala novodobé uložení (podkladové vrstvy komunikace, navážky). Výkopy realizované mimo stávající trasu narušily většinou navážkové souvrství, které souviselo s výstavbou bastionového opevnění ve 2. polovině 17. a 1. polovině 18. století nebo jeho zrušením a následnou úpravou te-

rénu v 19. století a 20. století. Průběh rekonstruované parovodní soustavy se pohyboval z velké části v prostoru vnějšího pásma a okružní cesty, která procházela kolem opevnění. Vnější fortifikační pásmo bylo tvořeno zemními násypy bastionů a glacis v předpolí příkopu. Vzhledem k charakteru popsaných zemních prací stavby a skladbě terénu byl jako forma archeologického výzkumu zvolen odborný dohled nad jejich prováděním. V případě odhalení archeologických situací byl doplněn jejich začištěním a dokumentací (obr. 26, 27).

Stavba se dotkla rozsáhlého území, které v severním a severovýchodním prostoru těsně obepíná historické jádro města. Ve středověku a raném novověku se zde utvořila struktura předměstského osídlení. Vzhledem k parametrům a charakteru zemních prací jsou však výsledky příslušného archeologického výzkumu do jisté míry omezené. Svůj význam pro rekonstrukci historicko-topografického vývoje dané oblasti ovšem mají. Byla ověřena úroveň povrchu geologického podloží. Ve výraznějším rozsahu jí bylo dosaženo ve výkopu podél východní stěny budovy Janáčkova divadla (210,40 m n. m.) a ve výkopu před západním průčelím budovy rektorátu Masarykovy univerzity (č. p. 617) na Žerotínově náměstí (221,80 m n. m.). Tvořil ji půdní horizont dosedající na sprašovou návěj.

Antropogenní aktivity pravěkého či raně středověkého stáří nebyly v těchto výkopech doloženy. Dokumentovány byly situace, které je možné spojovat se zástavbou příslušného předměstského osídlení (třetí předměstskou čtvrtí v případě výkopů u Janáčkova divadla a osadou Hartlůvka na čtvrtém předměstí v prostoru Žerotínova náměstí). Šlo většinou o nevýrazné výkopy blíže neurčených funkcí nebo sloupové jamky. Na půdním horizontu leželo souvrství o mocnosti 2 m. Jeho spodní partie jsou zřejmě ještě výsledkem procesů, které se odehrávaly na předměstích v době jejich existence (odpadní vrstvy, planýrky staveb atd.). Další nárůst terénu souvisí s budováním bastionového opevnění nebo jeho zrušením a následnou úpravou území. K zajímavým dokladům nedávné historie, která je ovšem již pro většinu kolemjdoucích zahalena závojem zapomnění, náležela základová zdiva dokumentovaná v západní části Žerotínova náměstí. Nesla budovu Výstavního pavilonu klubu výtvarných umělců Aleš, která byla v letech 1922 a 1923 vystavěna v severním sousedství kostela Jana Amose Komenského podle návrhu brněnského architekta Valentina Hrdličky (Černá, Zůbek 2018a).

Moravské náměstí, ulice Rooseveltova; parc. č. 3, 5, 801/1 (akce A077/2016). Středověk (?), novověk. Předměstí, fortifikace. Záchranný výzkum.

V souvislosti s akcí „Brno, historické jádro, průzkum podzemí – Blok 50, park při ulici Rooseveltova“ se uskutečnil v měsících srpnu až říjnu 2016 záchran-

ný archeologický výzkum. V rámci průzkumných prací bylo dokumentováno celkem 6 šachtic (A6, B4, C4, D4, E6 a F4), rozmístěných v parku při východní a severní straně budov bývalého augustiniánského kláštera (dnes Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj; k. ú. Město Brno, parc. č. 3, 5, 801/1; obr. 28). V souvislosti s plánovanou revitalizací prostoru bylo jejich hlavním úkolem především objasnit výškové poměry historických terénů a konstrukcí v této části města a upřesnit průběh a úroveň dochování barokní bastionové fortifikace. Sondy prováděla kvalifikovaná stavební firma. Těžba terénu byla dohledována po jednotlivých pracovních postupech archeologem. Průběžně byly dokumentovány odkryté profily, popřípadě v ploše odkryté archeologické situace.

Z hlediska historického byl prostor od vrcholného středověku součástí zástavby brněnského předměstí (tzv. třetí a čtvrté předměstské čtvrti); v polovině 14. století byl v jeho sousedství vystavěn augustiniánský klášter, ve 2. polovině 17. století se stal součástí fortifikačních pozemků barokní bastionové pevnosti a po její definitivní demolicí v 60. letech 19. století sloužil jako park. Geomorfologicky se dnes zkoumaný prostor nachází v nadmořské výšce cca 216,80 (sonda C4) až 219,50 m n. m. (sonda F4), na mírném svahu, který pozvolna klesá východním směrem k bývalému řečišti Ponávky. Geologické podloží je tvořeno kvartérní sprašovou návějí. Na sprašové podloží nasedá holocenní půda, tvořená černohnědou humózní hlínou tzv. černozemí. Mezi neogenními vápnitými jíly (tzv. tégly) a sprašemi nacházíme v této části historického jádra v hloubce cca 5 až 6 m pod současným povrchem fluviaální sedimenty, tj. šterky a šterkopisky, přecházející v písčitou a nivní sedimentaci.

V průzkumných sondách A6, B4 a C4 se podařilo odkryt průběh barokní kurtiny bastionového opevnění, budované od konce 50. let 17. století. Ve všech případech se ubouraná hradba nacházela přibližně 0,80 m pod současným terénem. V případě sondy A6 bylo dokumentováno i napojení tzv. svatotomášského bastionu na kurtinu, včetně opěrného pilíře a probořenou klenbou zasypané kasematy. Barokní hradba byla konstruována ze smíšeného zdiva o síle 1,80 až 1,90 m, orientovaného v těchto místech ve směru severozápad – jihovýchod. Měla vnitřní a vnější líc ukloněný pod úhlem cca 80°. Z terénní situace je zřejmé, že v období výstavby barokního opevnění v 2. polovině 17. století byl terén jihozápadně od hradby značně navýšen násypy valového opevnění a na severovýchod od ní naopak odtěžen při budování příkopu. Při demolicích v 60. letech 19. století byl pak terén opět snížen a násypy byly využity pro zasypaní příkopu. Základovou spáru kurtiny se v žádné ze sond odkryt nepodařilo.

Pod parkovou úpravou terénu a recentní navážkou byly v sondách A6, E6 a F4 odkryty pozůstatky násypu valu barokního bastionového opevnění. Ten byl

tvořen hutněnými vrstvami charakteru přemístěného podloží. Na základě zjištěných informací můžeme říci, že se terén v době začátku výstavby barokního opevnění na konci 50. let 17. století nacházel v těchto místech cca 2,50 až 2,80 m pod současným povrchem.

V sondě E6 a snad i A6 se pravděpodobně nacházely pozůstatky po raně novověkém opevnění augustiniánského kláštera z období 1. poloviny 40. let 17. století. Jednalo se o opěrnou zeď zemního valu (sonda E6), resp. fragment nezděného příkopu (sonda A6). Tuto interpretaci bude v budoucnu nutné ověřit případnými dalšími výzkumy.

Na profilech sond C4 a B4 byly až do hloubky 4,0 m pod současným povrchem dokumentovány pouze základy barokního příkopu, které vznikly pravděpodobně v roce 1863, kdy byla tato část opevnění demolována. Minimálně do této hloubky zde byl terén výkopem barokního příkopu zničen. Vně barokní hradby došlo k odtěžení středověkého terénu až na geologické podloží, a proto severovýchodně od ní lze z hlediska archeologie očekávat pouze spodní části značně zahluobených objektů (především studny a odpadní jímky). Naopak uvnitř hradby došlo vlivem nasypání valů k vzácnému zakonzervování středověkých a novověkých souvrství, která jsou neporušená jakoukoliv mladší činností a mimořádně důležitá pro případný archeologický výzkum (Kolařík 2017).

Zelný trh 10, parc. č. 386 (akce A020/2016). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V dubnu 2017 proběhla druhá etapa archeologického výzkumu, který byl vyvolán rekonstrukcí „Oprava a rekonstrukce paláce opata žďárského kláštera Zelný trh 10“ (k první etapě viz Kolařík *et al.* 2017, 198). V jejím rámci byla provedena plošná exkavace archeologických situací v prostoru průjezdu domu (obr. 29).

Svrchní část geologického podloží byla tvořena sprašovou návějí (s. j. 200). Její povrch se nacházel v úrovni 228,00 m n. m. Vrstva půdního typu byla odstraněna již v minulosti. Do geologického podloží byla zahluobena řada situací. Z pravěkého nebo raně středověkého období nepocházela žádná z nich. V tomto směru lze uvažovat pouze o uloženině s. j. 202, která vyplňovala blíže neurčený výkop. Tvořil ji pouze přemístěný půdní typ. Nejstarší výkopy náležely do vrcholného středověku. Datování vycházelo z analýzy mobiliáře získaného z jejich výplní. Koncentrovaly se ve východní části průjezdu. Některé z nich byly určeny jako sloupové jámy, funkce jiných nebyla určena, v jednom případě je možné uvažovat o lochu či raženém sklípku. Většina byla datována do 1. poloviny 13. století, další do období 2. poloviny 13.–14. století, jeden výkop obecně do středověku a jeden do novověku. Terén ve střední části průjezdu byl v celé linii na-

rušen výkopem pro kanalizační štolu. Ze zděných konstrukcí je potřeba zdůraznit dláždění z cihel s. j. 918, jehož relikt byl dokumentován v jihozápadním rohu průjezdu. Při jižní stěně byla odkryta základová zdiva tří pilířů, která měla středověký charakter. Lze je dát do souvislosti s domem, který stával při hranici náměstí (Černá *et al.* 2018).

K. Ú. STARÉ BRNO

Ulice Křížová, parc. č. 1692/1 (akce A039/2017). Raný středověk, středověk, novověk. Sídliště, město. Záchranný výzkum.

V rámci rekonstrukce plynovodu na ulici Křížová v Brně proběhl v červenci a srpnu 2017 dohled nad výkopovými pracemi. Výkopy plynovodu vedly převážně v trasách starší sítě a dosahovaly hloubky 1 až 1,5 m. V prostoru před domy Křížová 9–15 byly zachyceny pouze novodobé úpravy terénu, ojediněle i relikt zdiv náležejících novověké zástavbě. Vzhledem k blízkosti významné raně středověké lokality „Modrý lev“, která je dávana do souvislosti s raně středověkým brněnským hradem, je důležitým zjištěním přítomnost mladohradištní kulturní vrstvy, případně většího výkopu v prostoru před domem Křížová 3. Z druhotné polohy pochází i keramika náležející období 13. století. Na spojnici s ulicí Křídlovickou bylo zachyceno zdivo, které snad můžeme dát do souvislosti se zájezdním hostincem Modrý lev, který zde stával do 30. let 20. století (obr. 30).

K. Ú. ŠTÝŘICE

Vojtova ulice, parc. č. 507/1 (akce A017/2017). Raný středověk, novověk. Sídliště, hřbitov. Záchranný výzkum.

Předstihový záchranný archeologický výzkum byl vyvolán záměrem Statutárního města Brna vystavět v lokalitě Vojtova (k. ú. Štýřice) dva nové bytové domy, jeden se startovacími byty (SO 02) a druhý s pečovatelskou službou (SO 01). Terénní část výzkumu probíhala v dubnu 2017 až lednu 2018 (obr. 31, 32). V současné době je výzkum ve fázi zpracování a podrobně o něm bude referováno později. Níže proto uvádíme pouze stručnou charakteristiku jednotlivých archeologických komponent.

V první fázi (duben až srpen 2017) se ZAV zaměřil na exkavaci a dokumentaci části tzv. starobrněnského hřbitova (1785–1883), který byl v roce 1866 rozšířen do prostoru plochy výzkumu a fungoval do roku 1883 (založení Ústředního hřbitova). Zabírá prostor celé východní plochy SO 02 (dům s pečovatelskou službou).

Bylo zde odkryto přibližně 550 hrobových jam s více než 1150 pohřbenými jedinci (přibližně 100 hrobových jam bylo zničeno recentními výkopovými aktivitami). Od srpna pokračoval ZAV odkrýváním pozůstatků pravěkého a raně středověkého sídliště v ploše SO 01 (dům se startovacími byty) a výzkumem terénu neporušeného výkopy novověkých hrobů v ploše SO 02.

Ojedinele byly zaznamenány pozůstatky fosilních kostí mamuta a několik zlomků ŠI ze silicitů glacienních sedimentů, které pravděpodobně souvisí s epigravettským osídlením okolí lokality. Další doklady osídlení pochází z mladší doby kamenné, kdy byla v místech objektu SO 02 odkryta část osady kultury s lineární keramikou. V obou zkoumaných plochách byla odkryta část rozsáhlejšího sídliště horákovské kultury. Osídlení mladší doby železné reprezentoval palisádový žlab, zachycený v délce více než 80 m v ploše SO 01, jehož účel zatím není zcela zřejmý. V ploše SO 02 byly ze stejného období odkryty dva kostrové pohřby. Ze starší doby římské pochází na západním okraji plochy SO 01 odkrytý žárový hrob. Rovněž v ploše SO 01 byl dokumentován bezmála 70 m dlouhý úsek hrotitého příkopu, který byl součástí nově objeveného krátkodobého vojenského ležení římské armády z období markomanských válek.

V obou plochách byly nejintenzivněji zastoupeny doklady osídlení z období raného středověku – z 11. a snad i 1. poloviny 12. století. Výzkumem byl zachycen okraj sídliště, které je doloženo přítomností zásobních a sloupových jam, pecí, sklípků a především dvou suterénů přibližně čtvercového půdorysu (cca 4 × 4 m) se vstupní šjí a rozměrnou pecí naproti vstupu (Grünseisen, Kolařík, Sedláčková 2018).

Vídeňská 16, parc. č. 681 (akce A032/2017). Raný středověk, středověk, novověk. Sídliště, pohřebiště, předměstí. Záchranný výzkum.

Na přelomu června a července 2017 proběhl záchranný archeologický výzkum na parcele domu Vídeňská 16, který byl vyvolán demolicí vlastního domu, někdejšího hostince U Růžičků (obr. 33, 34).

Zkoumaná plocha se nachází v bezprostředním sousedství 2. starobrněnské rotundy zachycené v roce 2012 (Černá *et al.* 2013, 170–172). Výzkum potvrdil domněnku, že mladohradištní hřbitov zachycený na parcele dnešního domu Vídeňská 18 pokračuje i severním směrem. V prostoru výzkumu však byl většinou zničen mladšími aktivitami, jak dokládají četné nálezy lidských kostí v druhotných polohách. S jistotou byl zachycen jeden hrob, dva další jsou vzhledem k výraznému narušení jen pravděpodobné. Důležitým zjištěním jsou 3 raně středověké výkopy, které lze na základě získané keramiky zařadit nejpozději

do 1. poloviny 11. století. Prozatím to jsou jediné raně středověké sídlištní aktivity, které se podařilo v prostoru uvažovaného hřbitova zachytit. Lze předpokládat, že jejich existence předcházela vzniku hřbitova, byť vzájemný vztah nebylo možné ověřit. Stále však platí předpoklad, že nekropole i se sakrální stavbou vznikly již před polovinou 11. století a s jistotou fungovaly do počátku 12. století, snad i později.

Z období vrcholného středověku nebyly na ploše výzkumu zachyceny jednoznačné aktivity, což může být způsobeno i výše zmíněnými terénními úpravami, které stopy po osídlení mohly nadobro odstranit.

Období novověku nám reprezentuje zahluobený sklípek s lochem (1. pol. 16. století), zásobní jáma a několik výkopů blíže neurčené funkce. Velká část zachycených objektů však neposkytla vhodný datační materiál – lze je tedy jen obecně zařadit do období středověku a novověku. K středověké zástavbě nepřinesl výzkum žádné informace. Všechna zachycená zdiva náleží až období novověku, resp. období 19. a 20. století.

K. Ú. VEVEŘÍ

Veveří 2 / Žerotínovo náměstí 3, parc. č. 341 (akce A038/2017). Novověk. Město, hřbitov. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum byl realizován v souvislosti se stavbou „Rekonstrukce výměníkové stanice – Brno, Žerotínovo náměstí 4449/3“. Terénní část výzkumu se uskutečnila v prostoru místnosti 018 prvního podzemního podlaží ve dnech 13. a 14. 7. 2017 v součinnosti s postupem stavebních prací. Jejich cílem bylo položení nové betonové podlahy. Úroveň stávající podlahy byla dle informací stavbyvedoucího v úrovni 219,0 m n. m. Při archeologickém výzkumu nebyla tato hodnota ověřena. Po sejmutí betonové konstrukce bylo nutné snížit terén o dalších 10 až 15 cm. V jižní třetině plochy se nacházely cihlové a betonové konstrukce podlah a vyzdění šachet. V severní partii byl terén v této úrovni tvořen v drtivé většině „hřbitovní vrstvou“, jejíž součástí byly lidské kosterní ostatky. Náležely k pohřbům vlastních jedinců nebo tvořily součást zásepů někdejších hrobových jam. Po odborné exkavaci potřebné úrovně byl povrch terénu překryt vrstvou šterku, podkladovou úrovní nové betonové podlahy. Došlo tak k zakonzervování ostatních archeologických situací (obr. 35, 36).

Jmenovaná vrstva náležela městskému hřbitovu, který byl v těchto místech založen v roce 1580. Městská rada ho byla nucena zřítit z kapacitních důvodů. Přináležela k němu hřbitovní kaple Panny Marie Pomocné. Pohřbívalo se zde až do roku 1785. Po zruše-

ní hřbitova byl prostor postupně zastavován. Budova 4449/3, která dnes slouží Krajskému úřadu Jihomoravského kraje, byla postavena jako novostavba v letech 1907 až 1917. Pro založení hřbitova byl využit prostor středověké cihelny, která existovala při severním konci předměstské osady Hartlůvky a zanikla před rokem 1540 (Flodrová 1996; Holub 2011, 100–102; Procházka *et al.* 2013, 590). Historické bádání zůstává hřbitovu hodně dlužno; v publikacích se objevují pouze stručné zmínky (Flodrová 1992, 11; Schramm 1905, 37). Výrazněji se ho dotkly dva archeologické výzkumy. Jeden proběhl na přelomu let 1994 a 1995 (Merta 1996; Merta, Merta 2001; Procházka 1997), druhý v roce 2012 (akce A059/2012 – Archaia Brno, z. ú.).

V případě zkoumané „hřbitovní vrstvy“ šlo o „slitnuté“ zásypy hrobových jam. Půdorysy jejich výkopů nebyly patrné. Dominantní složkou vrstvy byla šedá plastická hlína. Kromě kosterních zbytků jednotlivých pohřbů byly její četnou příměsí jednotlivé lidské kosti. Dále obsahovala kamínky a kameny, oblázky, zlomky stavební keramiky, hřebíky, fragmenty rakví a zlomky kuchyňské keramiky. Ojedinelým nálezem byl železný hrot šípů a kamenný brousek.

Rozlišeno bylo 28 pohřbených jedinců, uložených v anatomické poloze. Ve většině případů se jednalo o torza skeletů. K narušení některých došlo při výstavbě stávající budovy či novodobých úpravách. Řada pohřbů však byla narušena v době existence hřbitova výkopem mladších hrobových jam. Přítomny byly rozličné věkové kategorie dospělých i nedospělých jedinců, včetně malých dětí. Zastoupena byla zřejmě obě pohlaví. Upřesnění informací přinese budoucí antropologická analýza.

Nebožtíci leželi na zádech v natažené poloze. Nohy byly uloženy paralelně vedle sebe, ruce byly složeny na hrudi, směřovaly do klína nebo podél těla. Pohřby byly orientovány hlavou k západu. Většina zemřelých byla pohřbena v dřevěných rakvích. Zachovaly se však po nich jen nepatrné stopy. K jejich podobě se proto nelze blíže vyjádřit. Poměrně časté byly nálezy železných hřebíků. Z pohřební výbavy se dochovaly jen drobné jednotlivosti u tří pohřbů. Lze předpokládat, že výbava byla ve většině tvořena organickými materiály (textil, dřevo), které v daných půdních podmínkách podlely zkáze. V pánevní oblasti pohřbu s. j. 810 byly nalezeny dva kostěné korálky, které lze považovat za součást růžence. Při exkavaci dítěte s. j. 814 byl získán drobný kruhový medailonek (průměr 1 cm). Vyroben byl z Cu-slitiny, pod vsazeným sklíčkem byl uložen papír (či textilie?) s kresbou, která zřejmě znázorňuje Korunování Panny Marie. Medailonek byl pravděpodobně součástí růžence. Při napojení na jeho korpus se při obvodu medailonku zachoval korálek z modrého skla. Jedinec s. j. 819 měl na hrudi pod krkem dva knoflíky z gagátu či sklovité hmoty a parohovou objímku. Zřejmě sloužily k sepnutí pohřebního oděvu zemřelého.

Při západní hranici plochy byly dokumentovány dva základové pilíře. Nelze zcela vyloučit jejich příslušnost k mladší zástavbě z 19. století, velice pravděpodobně však souvisejí spíše se hřbitovní kaplí Panny Marie Pomocné. Důležitou informací je poznatek, že jeden z pilířů narušil pohřeb s. j. 806. Kaple prošla bezpochyby během doby své existence určitým stavebním vývojem. Jasně to dokládá srovnání ikonografických pramenů z 2. poloviny 17. století, kde je stavba orientována ve směru Z–V, s archivními plány závěru 18. a počátku 19. století, které zachycují přeorientování kaple do směru J–S (Černá, Zůbek 2018b).

Jiří Grünseisen, Václav Kolařík, Lenka Sedláčková,
Pavel Staněk, Antonín Zůbek

Literatura

Borský, P. 2014a: *Dům č. 166/11 na České ulici v Brně. Stavebněhistorický průzkum.* Rkp. nálezo-
vé zprávy Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.

Borský, P. 2014b: Dům Česká 166/11 – dům Humpo-
leckých z Rybenska. *Forum Brunense* 2014, 19–28.

**Černá, L., Dejmal, M., Holub, P., Kolařík, V., Mer-
ta, D., Peška, M., Sedláčková, L., Zbránek, H.,
Zůbek, A. 2013:** Brno (okr. Brno-město). *Přehled
výzkumů* 54(2), 149–182.

**Černá, L., Holub, P., Kolařík, V., Merta, D., Peška,
M., Sedláčková, L., Zbránek, H., Zůbek, A.
2015:** Brno (okr. Brno-město). *Přehled výzkumů*
56(2), 223–252.

**Černá, L., Grünseisen, J., Příbylová, M., Zůbek, A.
2018:** *Nálezová zpráva o provedení záchranného
archeologického výzkumu při stavbě „Oprava
a rekonstrukce paláce opata žďárského kláštera“.
Zelný trh 10.* Rkp. nálezo-
vé zprávy, č. j. 2/18. Ulo-
ženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.

Černá, L., Zůbek, A. 2017a: *Nálezová zpráva o pro-
vedení záchranného archeologického výzkumu při
stavbě „Rekonstrukce SCZT pára x HV – přípojky
pro objekty Jakubské náměstí 1 a 2“.* Rkp. nále-
zové zprávy, č. j. 2/17. Uloženo: Archiv Archaia
Brno, z. ú.

Černá, L., Zůbek, A. 2017b: *Nálezová zpráva o pro-
vedení záchranného archeologického výzkumu při
stavbě „Stavební obnova objektu Česká II“.* Rkp.
nálezo-
vé zprávy, č. j. 3/17. Uloženo: Archiv Archaia
Brno, z. ú.

Černá, L., Zůbek, A. 2018a: *Nálezová zpráva o pro-
vedení záchranného archeologického výzkumu
při stavbě „Přestavba parovodní topné soustavy
na horkovodní, oblast Koliště – Žerotínovo ná-
-*

- městí“. Rkp. nálezové zprávy, č. j. 6/18. Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.
- Černá, L., Zůbek, A. 2018b:** *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Rekonstrukce výměňkové stanice“ – Brno, Žerotínovo náměstí 3.* Rkp. nálezové zprávy, č. j. 7/17. Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.
- Flodrová, M. 1992:** *Brněnské hřbitovy.* Brno: Rovnost.
- Flodrová, M. 1996:** Brněnská cihelna „Na Leči“ ve 14. – 16. století. *Archeologia technica* 10, 110–113.
- Grünseisen, J., Kolařík, V., Sedláčková, L. 2018:** *Brno, Vojtova – bytové domy. Terénní dokumentace k akci A017/2017.* Rkp. terénní dokumentace. Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.
- Holub, P. 2011:** K výrobě a variabilitě stavební keramiky ve středověkém a novověkém Brně. *Forum urbes medii aevi* VI, 98–121.
- Holub, P., Kováčik, P., Merta, D., Peška, M., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2003:** Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2002. *Přehled výzkumů* 44, 57–121.
- Holub a kol. 2004a:** Systematický archeologický výzkum města Brna. *Forum urbes medii aevi* I, 57–97.
- Holub, P., Kolařík, P., Merta, D., Peška, M., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2004b:** Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2003. *Přehled výzkumů* 45, 39–95.
- Kolařík, V. 2017:** *Brno, historické jádro, průzkum podzemí – Blok 50, park při ulici Rooseveltova.* Rkp. nálezové zprávy, č. j. 9/17. Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.
- Kolařík, V., Merta, D., Peška, M., Sedláčková, L., Staněk, P., Zůbek, A. 2016:** Brno (okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 57(2), 253–269.
- Kolařík, V., Přibyllová, M., Staněk, P., Zbranek, H., Zůbek, A. 2017:** Brno (okr. Brno-město), *Přehled výzkumů* 58(2), 194–203.
- Merta, D. 1996:** *Brno – Žerotínovo nám. 3–5, Zemský dům.* Rkp. nálezové zprávy, č. j. 4/96. Uloženo: Archiv Ústavu archeologické památkové péče Brno.
- Merta, D., Merta, J. 2001:** Středověká cihelna v Brně „Na leči“. *Archaeologia historica* 26/01, 221–226.
- Merta, D., Peška, M. 2006:** Městská archeologie, památková péče a žijící město. *Zprávy památkové péče* 62(2), 123–126.
- Merta, D., Zůbek, A. 2003:** *Sanace brněnského podzemí, blok 43.* Rkp. nálezové zprávy, č. j. 24/03. Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.
- Peška, M. 2014:** Brno, Česká 11, rekonstrukce objektu. Rkp. nálezové zprávy. Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.
- Procházka, R. 1997:** Brno (okr. Brno-město). Žerotínovo nám. č. 3–5. *Přehled výzkumů* 1993–1994, 188.
- Procházka, R., Kolařík, V., Zůbek, A. 2013:** Předměstí. In: L. Jan (red.): *Dějiny Brna 2. Středověké město.* Brno: Archiv města Brna, 568–600.
- Schram, W. 1905:** *Ein Buch für jeden Brünner. Quellenmäßige Beiträge zur Geschichte unserer Stadt. V. Jahrg.* Brünn: Verlag des Verfassers.
- Staněk, P., Zůbek, A. 2017:** *Výstavba JKC – 1. etapa. Terénní dokumentace z akce A6/2015.* Rkp. terénní dokumentace. Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.
- Zůbek, A. 2016:** *Hřbitov při kostele sv. Jakuba v Brně. Vyhodnocení archeologických poznatků.* Rkp. disertační práce. Uloženo: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
- Zůbek, A. 2017a:** *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj – krajský archiv (II. etapa)“, Brno, Moravské náměstí 1.* Rkp. nálezové zprávy, č. j. 12/17. Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.
- Zůbek, A. 2017b:** *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Sanace podzemí, stavebně historický průzkum a zabezpečovací práce Blok 8, vnitroblok Římské náměstí šachta A4“.* Rkp. nálezové zprávy, č. j. 8/17. Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.
- Zůbek, A. 2018:** *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „ČRo – rekonstrukce studiového komplexu v přízemí a suterénu budovy“, Brno, Beethovenova 4.* Rkp. nálezové zprávy, č. j. 5/18. Uloženo: Archiv Archaia Brno, z. ú.

RESUMÉ

KAT. BRNO-MĚSTO

Beethovenova Straße Nr. 4, Parz. Nr. 72 (Aktion A067/2017). Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Kloster. Rettungsgrabung.

Archäologisch wurde ein Kanalisationsgraben in nördlicher Partie der Parzelle betrachtet. Im östlichen Teil des Grabens wurden zwei Grundmauerwerke dokumentiert, die mit dem Aufbau des Jesuitenklosters im Zusammenhang stehen. Im westlichen Teil wurde ein Segment der Abfallgrube aus der 2. Hälfte des 13. und dem 14. Jahrhundert dokumentiert. Diese Abfallgrube gehörte wohl zur Stadtparzelle, die zur Jesuitenstraße (damals Breiten Straße), an der das Haus selbst stand, orientiert war. Diese Parzelle lag wahrscheinlich in unmittelbarer Nachbarschaft des Herburgerklosters und wurde später in sein Areal eingegliedert.

Besední/Veselá Straße, Parz. Nr. 593/2 (Aktion A006/2015). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Auf der Grabungsfläche wurde die Entwicklung eines Segments der ursprünglichen Stadtparzelle aus dem 13–20. Jahrhundert dokumentiert. Die mittelalterliche Schichtenfolge erreichte 2 m Mächtigkeit. Sie bestand aus Abfallschichten, Kommunikationseinrichtungen und Planierschichten der Holz-Erde-Konstruktionen. Bei der Straße befand sich ein nicht gemauerter Keller, dessen Holzausbau das Dendrodatum 1213+ gewährte. Er wurde durch einen gemauerten Keller ersetzt. Die Eiche, aus der ein Unterlagenbalken der Deckenstütze hergestellt war, wurde im Jahre 1262 gefällt. Das Bodenniveau des Kellers wurde allmählich erhöht, insgesamt bis um 1,3 m (wohl auch bis um 1,6 m). In der Neuzeit wurde der Kellerraum zum großen Teil zugeschüttet und an seiner Stelle wurde ein kleinerer Keller errichtet, der erst im 20. Jahrhundert unterging. Im Hof diente dem Haus mindestens seit der Neuzeit ein Brunnen mit dem Steinkranz.

Běhounská Straße, Jakubské náměstí (Platz), Parz. Nr. 32, 44 (Aktion A106/2016). Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Friedhof. Rettungsgrabung.

Profane Situationen konzentrierten sich im östlichen Teil des betrachteten Grabens für die Warmwasserleitung. Sie standen mit der Bürgerbebauung an der Westlinie der Běhounská-Straße, die in diesem Abschnitt wegen neuem Aufbau der Kirche und der

Vergrößerung des Friedhofs im 15. und 16. Jahrhundert endgültig unterging, im Zusammenhang. Die mit einem Sakralbereich verbundenen Aktivitäten waren fast ausschließlich durch Bestattungen vertreten. Es wurden 176 *in situ* liegende Individuen herausgehoben, deren Mehrheit noch ins Mittelalter zu datieren ist.

Běhounská Straße Nr. 26/Moravské náměstí (Platz) Nr. 1, Parz. Nr. 1 (Aktion A067/2017). Neuzeit. Stadt, Kloster. Rettungsgrabung.

Alle dokumentierten Mauerwerke hingen mit der Bauentwicklung des östlichen Trakts im ehemaligen Klosterkomplex zusammen, der vor der Mitte des 18. Jahrhunderts anstatt der beseitigten Partie der Stadtbefestigung aufgebaut wurde. Es wurden keine Konstruktionen des älteren Fortifikationssystems (z. B. die Ausmauerung des Grabens oder der Barbakan des Běhounská-Tores/Rennertores) freigelegt. Entfernt wurden nur die Aufschüttungen, vorwiegend der Bauschutt. Diese Schichten konnten mit der Demolierung der ehemaligen Befestigung, der Verschüttung der Gräben, dem Aufbau des neuen Konventtrakts und seinen jüngeren Umbauten zusammenhängen.

Česká Straße Nr. 11/Skrytá Straße Nr. 2/Veselá Straße Nr. 18, Parz. Nr. 609 (Aktion A033/2016). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die ältesten anthropogenen Aktivitäten waren mit der Besetzung der Parzelle im 13. Jahrhundert verbunden. Es wurde eine allmähliche Terrainerhöhung bis um 1,2 m belegt, die wahrscheinlich im Mittelalter geschah. Die Hypothese über die Einteilung des Grundstücks in zwei Stadtparzellen, die nach der bauhistorischen Untersuchung formuliert wurde, konnte weder bestätigt noch widerlegt werden. Ein eindeutiger Beleg für die Holz-Erde-Bebauung wurde in der Hofpartie dokumentiert. Es ging um den ebenirdischen Bau, der an der Grenze der vorausgesetzten Parzellen stehen konnte. Es wurden die noch mittelalterlichen Keller im südlichen Teil des Hauses und unter heutigem Hausflur nachgewiesen. Das könnte in gewissem Maße die Theorie über die Zusammenlegung der ursprünglichen Parzellen schon in dieser Zeit bestätigen. Der nördliche Hoftrakt wurde wohl erst in der 1. Hälfte des 17. Jahrhunderts aufgebaut. In dessen Raum wurden einige ältere eingetiefte Anlagen, vor allem Abfallgruben, festgestellt. Zur Datierung trug vor allem der Inhalt einer ausgemauerten Abfallgrube bei. Deren Ausfüllungen boten die in die 2. Hälfte des 16. und an den Anfang des 17. Jahrhunderts datierbare Keramik. Eine der Dendroproben gewährte das Dendrodatum 1554/1555. Man kann sich jedoch fragen, ob ein solches (und im Brüner Milieu in gewissem Maße spezifisches) Objekt im Interieur des Baus vorkommen konnte.

Františkánská Straße, Parz. Nr. 209/3 (Aktion A109/2016). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Hier wurde ein Keller freigelegt, der dem Haus Orlí Straße Nr. 12 angehörte. Er befand sich unter der hinteren Partie des Hofteils der Parzelle, deren Besitzer damit wohl den Mangel an die Lagerräume löste. Der Keller war an die älteren Kellerräume unter dem Hoftrakt des Hauses angeschlossen. Es geht um einen der größten und am besten erhaltenen Barockkeller, die wir aus dem Brünner historischen Stadtkern bis jetzt kennen.

Koliště Straße, Moravské náměstí (Platz), Žerotínovo náměstí (Platz), Parz. Nr. 7/1, 6, 10–12, 782, 783, 786–788, 797, 800, 803, 806, 807 (Aktion A019/2017). Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Vorstadt. Rettungsgrabung.

Es wurden die mit der Vorstadtbebauung zusammenhängenden Befunde dokumentiert. Im Fall der Gräben bei dem Janáček-Theater ging es um das dritte Vorstadtviertel, weitere Befunde darf man mit der Siedlung Hartlůvka/Hartelgasse im vierten Vorstadtviertel im Raum vom heutigen Platz Žerotínovo náměstí in Zusammenhang bringen. Meistens waren es entweder nicht näher bestimmbare, nicht markante Gruben, oder kleine Pfostengruben. Auf der Schwarzbodenschicht lag eine 2m starke Schichtenfolge. Ihre Unterteile sind wahrscheinlich noch mit der Existenz der mittelalterlichen und frühneuzeitlichen Vorstädte zu verbinden (z. B. Abfallschichten, Planierschichten usw). Eine weitere Terrainerhöhung entstand während des Ausbaus der Bastionbefestigung in der 2. Hälfte des 17. und der 1. Hälfte des 18. Jahrhunderts und dann im Laufe deren Auflösung und folgender Terraingestaltung im 19. und 20. Jahrhundert. Im östlichen Teil von Žerotínovo náměstí wurden die Grundmauerwerke dokumentiert, die das Gebäude des Ausstellungspavillons bildender Künstler Namens Aleš trugen. Dieser Pavillon wurde in den Jahren 1922–1923 nördlich der Comenius-Kirche nach dem Projekt des Brünner Architekten Valentin Hrdlička gebaut.

Moravské náměstí (Platz), Rooseveltova Straße, Parz. Nr. 3, 5, 801/1 (Aktion A077/2016). Mittelalter (?), Neuzeit. Vorstadt, Stadtbefestigung. Rettungsgrabung.

Während der Ausgrabung gelang es, den Verlauf der Barockkurtine der Bastionbefestigung, die ab den 50er Jahren des 17. Jahrhunderts gebaut wurde, zu entdecken. Es wurde auch der Anschluß der sog. St. Thomas-Bastion an die Kurtine, einschließlich eines Strebepfeilers und durchgebrochenen Gewölbes einer zugeschlüpften Kasemate dokumentiert. Unter der Parkanlage und der rezenten Aufschüttung wurden

Überreste des zur Barockbastionbefestigung gehörenden Walls entdeckt. Im Grabungsschnitt E6 und wohl auch A6 befanden sich Relikte der Befestigung des Augustinerklosters aus der 1. Hälfte der 40er Jahre des 17. Jahrhunderts. An den Schnitten wurden bis in die Tiefe von 4 m unter heutiger Terrainoberfläche Ausfüllungen des Barockgrabens dokumentiert. Diese entstanden wahrscheinlich im Jahre 1863, wenn diese Befestigungspartie demoliert wurde.

Zelný trh (Krautmarkt) Nr. 10, Parz. Nr. 386 (Aktion A020/2016). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Es wurde der Raum des Hausflurs untersucht. Dokumentierte Gräben konzentrierten sich in seinem östlichen Teil. Einige davon wurden als Pfostengruben interpretiert, vorwiegend ging es um Gruben nicht bestimmbarer Funktion, in einem Fall kann man über ein sog. Schratzelloch oder aus der Seite geschlagenen Keller nachdenken. Ihre Mehrheit wurde in die 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts datiert, weitere gehörten der 2. Hälfte des 13. und dem 14. Jahrhundert an, eine Grube ist nur annähernd ins Mittelalter oder in die Neuzeit datierbar. Unter den Mauerkonstruktionen war vor allem ein Relikt des Ziegelpflasters stratigraphische Einheit 918 in der südwestlichen Ecke des Hausflurs markant. Bei der Südwand wurden drei Pfeilerfundamente, die mittelalterlichen Charakter aufwiesen, freigelegt. Die kann man mit dem Haus, das damals auf einer anderen Stelle stand, in Zusammenhang stellen.

KAT. STARÉ BRNO

Křížová Straße, Parz. Nr. 1692/1 (Aktion A032/2017). Frühmittelalter, Mittelalter, Neuzeit. Vorstadt. Rettungsgrabung.

Im Gasleitungsgraben wurde vor dem Haus Křížová Straße Nr. 3 jungburgwallzeitliches Niveau registriert. An der Ecke mit Křídlovická-Straße wurde ein Mauerwerk des Einkehrhauses Zum blauen Löwen angeschnitten.

KAT. ŠTÝŘICE

Vojtova Straße, Parz. Nr. 507/1 (Aktion A017/2017). Frühmittelalter, Neuzeit. Siedlung, Friedhof. Rettungsgrabung.

Die archäologische Rettungsgrabung wurde im Vorsprung vor dem Bau zweier neuer Wohnungshäuser, die die Statutarstadt Brno aufzubauen vorhatte, durchgeführt. Die Ausgrabung verlief vom April 2017 bis

Januar 2018. Heutzutage wird die Ausgrabung erst bearbeitet und die ausführlichen Auskünfte werden später publiziert werden. An dieser Stelle bieten wir nur eine kurze Beschreibung der Ergebnisse. In der 1. Untersuchungsphase im April bis August 2017 verlief die Grabung der östlichen Baustelle (Fläche SO 02), namentlich des darauf liegenden Teils des sog. Altbrünner Friedhofs. Dieser Friedhof wurde im Jahre 1866 in den Raum der Grabungsfläche erweitert und bis zum Jahr 1883 benutzt. Es wurden ca. 550 Grabgruben und mehr als 1150 beerdigte Individuen freigelegt. Ab August setzte die Ausgrabung der Fläche SO 01 (westliche Baustelle) und der älteren Besiedlung auf der Fläche SO 02 fort. Sporadisch wurden Knochenfragmente des Mammuts und einige Funde der Spaltindustrie vom Silex der glazigenen Sedimente herausgehoben, die wahrscheinlich mit der Epigravettienbesiedlung in der Umgebung zusammenhängen. Weiter wurde ein Teil der Siedlung der Kultur mit Linearbandkeramik entdeckt. Auf beiden untersuchten Flächen zeigte sich ein Rand der ausgedehnteren Siedlung der Horákov-Kultur. Die Besiedlung der jüngeren Eisenzeit wird durch eine Palisadenrinne und zwei Körpergräber repräsentiert. Ein Brandgrab stammte aus der älteren römischen Kaiserzeit. Es wurde ebenfalls ein nahezu 70 m langer Abschnitt des Spitzgrabens, der dem neu entdeckten römischen Marschlager aus der Zeit der Markomannenkriege angehörte, freigelegt. Auf beiden Flächen waren am stärksten Belege der jungburgwallzeitlichen Besiedlung vertreten. Es wurde auch der Siedlungsrand festgestellt. Dieser Zeit gehören Vorratsgruben und Pfostengruben, Öfen, kleine Keller und vor allem zwei Grubenhäuser an. Es ging um Erdkeller mit Quadratgrundriss mit einer Eingangsrampe und gegenüber ihr situiertem geräumigem Ofen.

Vídeňská Straře, Parz. Nr. 681 (Aktion A032/2017). Frühmittelalter, Mittelalter, Neuzeit. Vorstadt, Gräberfeld/Friedhof. Rettungsgrabung.

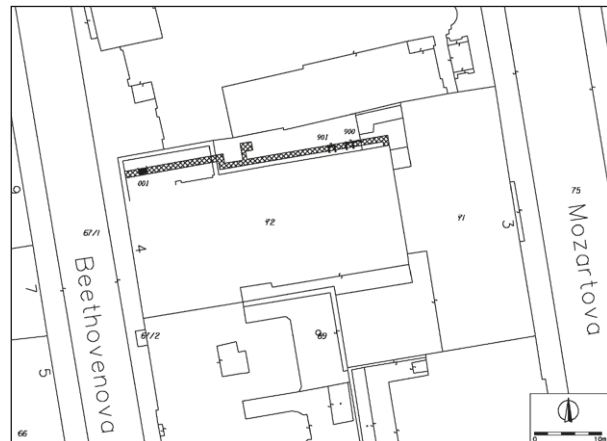
Während der Ausgrabung wurden die Besiedlung der 1. Hälfte des 11. Jahrhunderts und die nördliche Fortsetzung eines Friedhofs aus dem 11. – 12. Jahrhundert entdeckt. Eindeutig spätmittelalterliche Aktivitäten wurden hier nicht festgestellt. Die meisten erkannten Objekte und alle dokumentierten Mauerwerke sind schon neuzeitlich.

KAT. VEVEŘÍ

Veveří Straře Nr. 2/Platz Žerotínovo náměstí Nr. 3, Parz. Nr. 341 (Aktion A038/2017). Neuzeit. Stadt, Friedhof. Rettungsgrabung.

Es wurde ein 10–15 cm dicker Teil der Friedhofs-schicht untersucht, die sich aus dem im Jahre 1580 ein-

gerichteten Stadtfriedhof erhielt. Auf diesem Friedhof beerdigte man bis zum Jahre 1785. Es wurden 28 beerdigte Individuen in anatomischer Lage erkannt. Es wurden auch zwei Fundamentpfeiler entdeckt, wahrscheinlich aus der Maria-Hilfer-Friedhofskapelle.

Obr. 11. Brno, Beethovenova 4 (A067/2017). Vyznačení sledovaného výkopu a dokumentovaných situací.

Abb. 11. Brno, Beethovenova Straře Nr. 4 (A067/2017). Kartierung des Grabens und anderer dokumentierter Befunde.

Obr. 12. Brno, Besední/Veselá ulice (A006/2015). Vyznačení plochy výzkumu.

Abb. 12. Brno, Besední/Veselá Straře (A006/2015). Kartierung der Grabungsfläche.

Obr. 13. Brno, Besední/Veselá ulice (A006/2015). Pohled od východu na zkoumanou plochu. Je patrný novověký sklípek.

Abb. 13. Brno, Besední/Veselá Straße (A006/2015). Blick vom Osten auf die Grabungsfläche. Es ist ein kleiner neuzeitlicher Keller sichtbar.

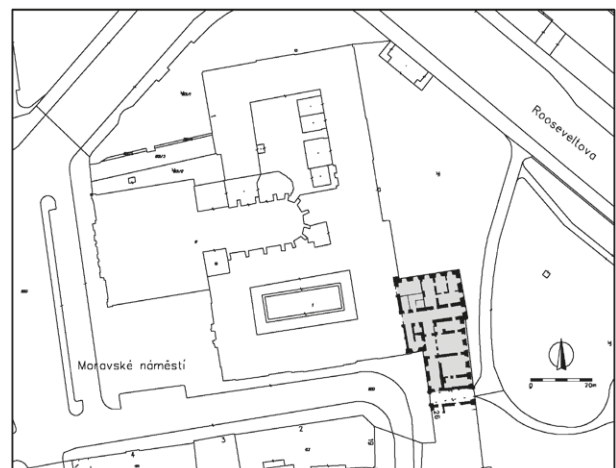
Obr. 15. Brno, Běhounská ulice, Jakubské náměstí (A106/2016). Pohled od západu na výzkum hlavní linie výkopu.

Abb. 15. Brno, Běhounská Straße, Jakubské náměstí (Platz) (A106/2016). Blick vom Westen auf die Ausgrabung der Hauptlinie des Grabens.

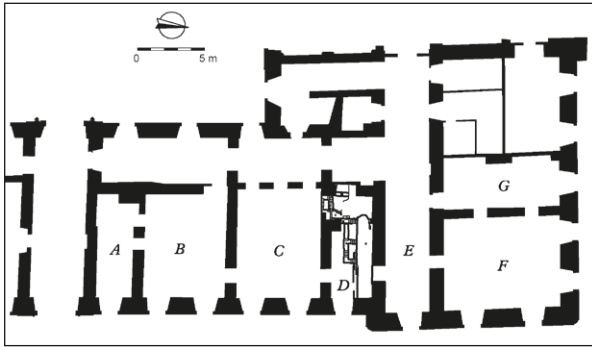
Obr. 14. Brno, Běhounská ulice, Jakubské náměstí (A106/2016). Vyznačení zkoumaného výkopu.

Abb. 14. Brno, Běhounská Straße, Jakubské náměstí (Platz) (A106/2016). Bezeichnung des erforschten Grabens.

Obr. 16. Brno, Běhounská 26/Moravské náměstí 1 (A062/2017). Vyznačení plochy výzkumu.

Abb. 16. Brno, Běhounská Straße Nr. 26/Moravské náměstí (Platz) Nr. 1 (A062/2017). Bezeichnung der Grabungsfläche.

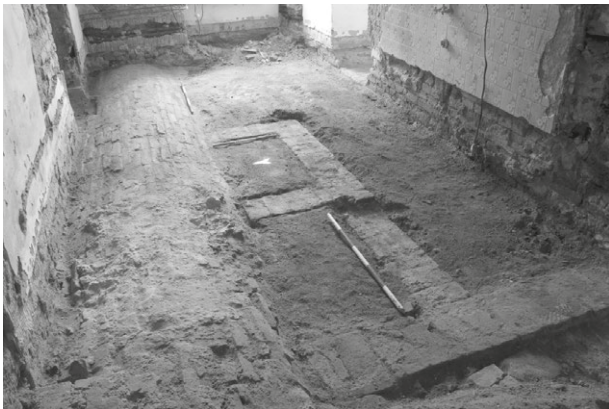
Obr. 17. Brno, Běhounská 26/Moravské náměstí 1 (A062/2017). Půdorys zkoumané partie východního křídla někdejšího kláštera.

Abb. 17. Brno, Běhounská Straße Nr. 26/ Moravské náměstí (Platz) Nr. 1 (A062/2017). Grundriss der erforschten Partie des östlichen Trakts des ehemaligen Klosters.

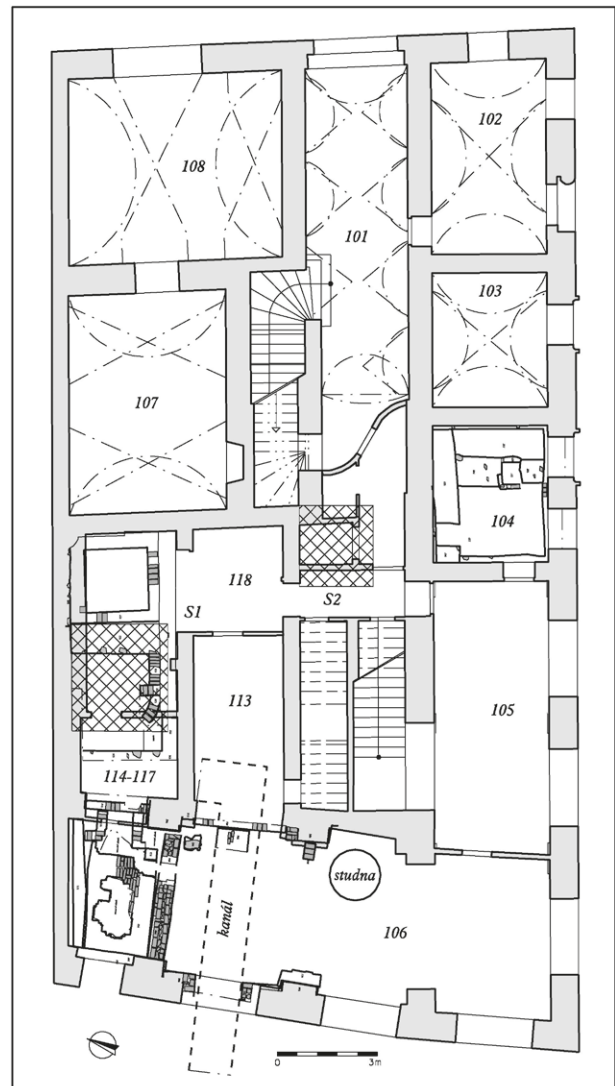
Obr. 19. Brno, Česká 11/Skrytá 2/Veselá 18 (akce A033/2016). Poloha domu.

Abb. 19. Brno, Česká Straße Nr. 11/Skrytá Straße Nr. 2/ Veselá Straße Nr. 18 (A033/2016). Lage des Hauses.

Obr. 18. Brno, Běhounská 26/Moravské náměstí 1 (A062/2017). Pohled od západu na prostor D. Je patrný cihlový kanál a zdiva přináležejících záchodů.

Abb. 18. Brno, Běhounská Straße Nr. 26/ Moravské náměstí (Platz) Nr. 1 (A062/2017). Blick vom Westen auf den Raum D. Sichtbar sind ein Ziegelkanal und Mauerwerke der damit zusammenhängenden Klosette.

Obr. 20. Brno, Česká 11/Skrytá 2/Veselá 18 (akce A033/2016). Přizemí domu. Vyznačeny dokumentované konstrukce, šrafovou sondy.

Abb. 20. Brno, Česká Straße Nr. 11/Skrytá Straße Nr. 2/Veselá Straße Nr. 18 (A033/2016). Erdgeschoss des Hauses mit der Bezeichnung der dokumentierten Konstruktionen. Schraffiert sind Grabungsschnitte bezeichnet.

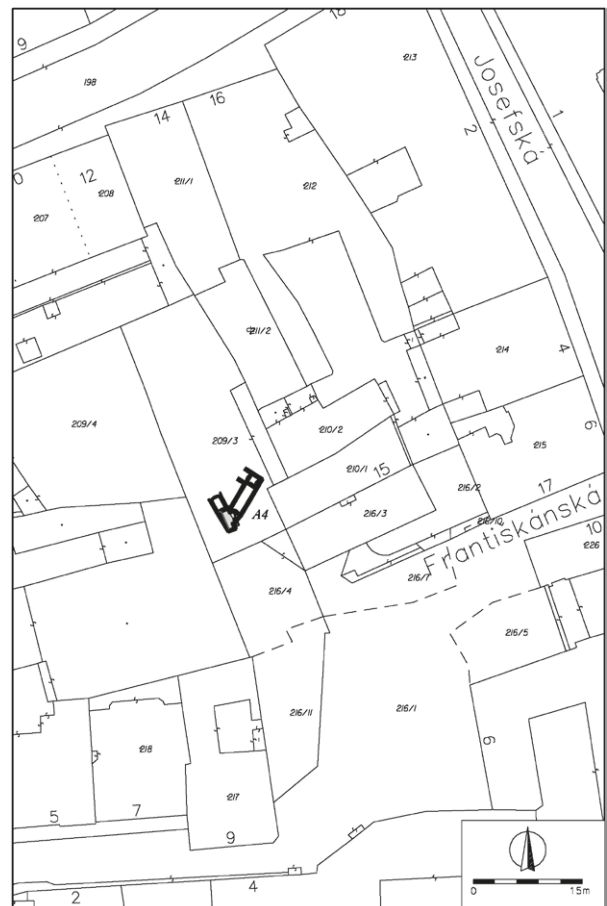
Obr. 21. Brno, Česká 11/Skrytá 2/Veselá 18 (akce A033/2016). Pohled od jihu na sklepní prostory při České ulici.
Abb. 21. Brno, Česká Straße Nr. 11/Skrytá Straße Nr. 2/Veselá Straße Nr. 18 (A033/2016). Blick vom Süden auf die Kellerräume an der Česká Straße.

Obr. 22. Brno, Česká 11/Skrytá 2/Veselá 18 (akce A033/2016). Pohled od východu do sondy S1 v úrovni cca 215,5 m n. m. Je patrná s. s. j. 001.
Abb. 22. Brno, Česká Straße Nr. 11/Skrytá Straße Nr. 2/Veselá Straße Nr. 18 (A033/2016). Blick vom Osten in den Grabungsschnitt S1 in der Seehöhe von ca. 215,5 m. Es ist die ausgemauerte Abfallgrube stratigraphische Einheit 001 sichtbar.

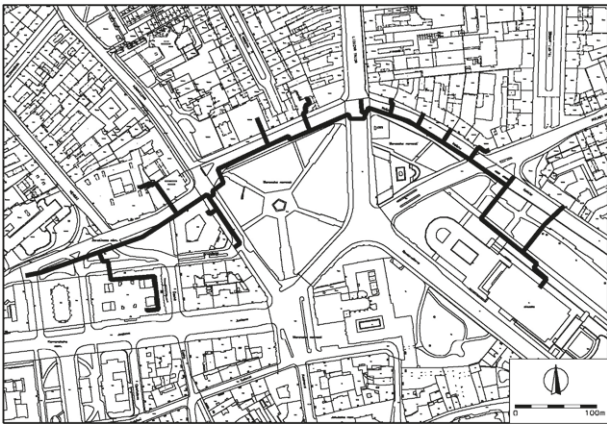
Obr. 23. Brno, Česká 11/Skrytá 2/Veselá 18 (akce A033/2016). Džbán z výplně s. s. j. 001.
Abb. 23. Brno, Česká Straße Nr. 11/Skrytá Straße Nr. 2/Veselá Straße Nr. 18 (A033/2016). Krug aus der Ausfüllung der Abfallgrube, stratigraphische Einheit 001.

Obr. 24. Brno, Františkánská ulice (A109/2016). Vyznačení vstupní části sklepa.
Abb. 24. Brno, Františkánská Straße (A109/2016). Bezeichnung der Eintrittspartie des Kellers.

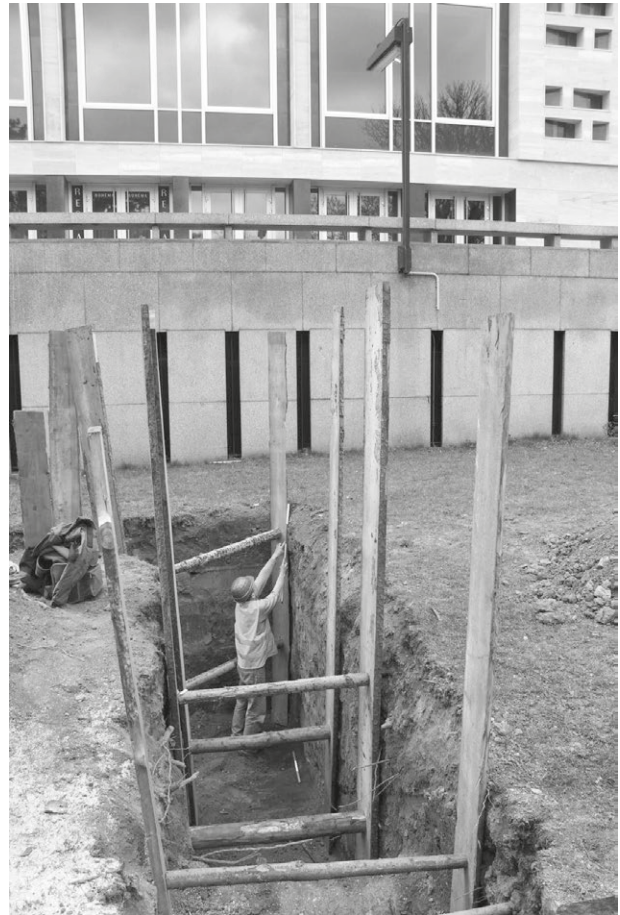

Obr. 26. Brno, Koliště, Moravské náměstí, Žerotínovo náměstí (akce A019/2017). Průběh sledovaných výkopů.
Abb. 26. Brno, Straße Koliště, Platz Moravské náměstí, Platz Žerotínovo náměstí (A019/2017). Verlauf der betrachteten Gräben.

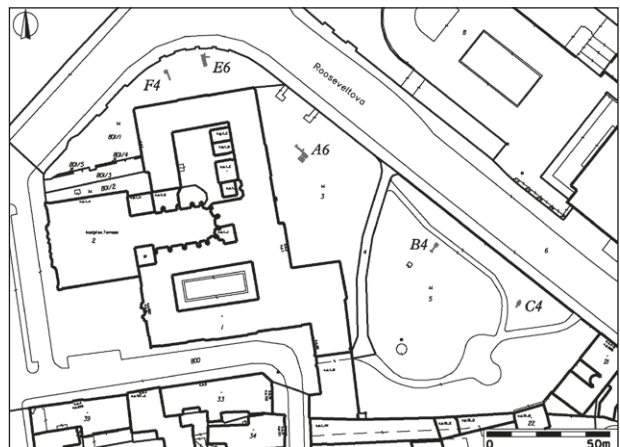
Obr. 27. Brno, Koliště, Moravské náměstí, Žerotínovo náměstí (akce A019/2017). Dokumentace profilu ve výkopu při Janáčkově divadle.

Abb. 27. Brno, Straße Koliště, Platz Moravské náměstí, Platz Žerotínovo náměstí (A019/2017). Dokumentierung des Schnitts im Graben bei dem Janáček-Theater.

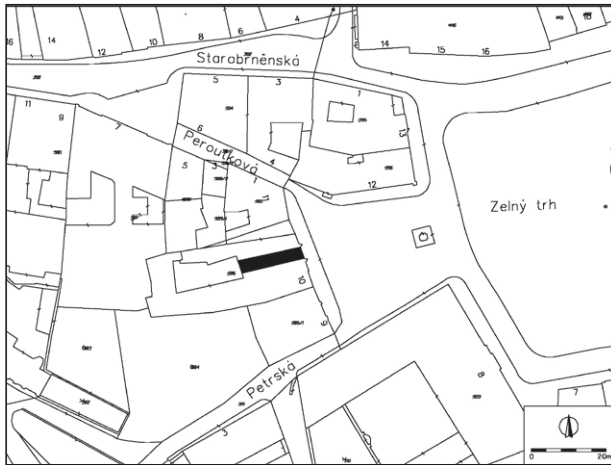
Obr. 27. Brno, Koliště, Moravské náměstí, Žerotínovo náměstí (akce A019/2017). Dokumentace profilu ve výkopu při Janáčkově divadle.

Abb. 27. Brno, Straße Koliště, Platz Moravské náměstí, Platz Žerotínovo náměstí (A019/2017). Dokumentierung des Schnitts im Graben bei dem Janáček-Theater.

Obr. 28. Brno, Moravské náměstí, Rooseveltova (A077/2016). Vyznačení plochy výzkumu.

Abb. 28. Brno, Platz Moravské náměstí, Rooseveltova Straße (A077/2016). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Obr. 29. Brno, Zelný trh 10 (A020/2016). Vyznačení plochy výzkumu.

Abb. 29. Brno, Zelný trh (Krautmarkt) Nr. 10 (A020/2016). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Obr. 31. Brno, Vojtova ulice (akce A017/2017). Vyznačení plochy výzkumu.

Abb. 31. Brno, Vojtova Straße (A017/2017). Bezeichnung der Grabungsfläche.

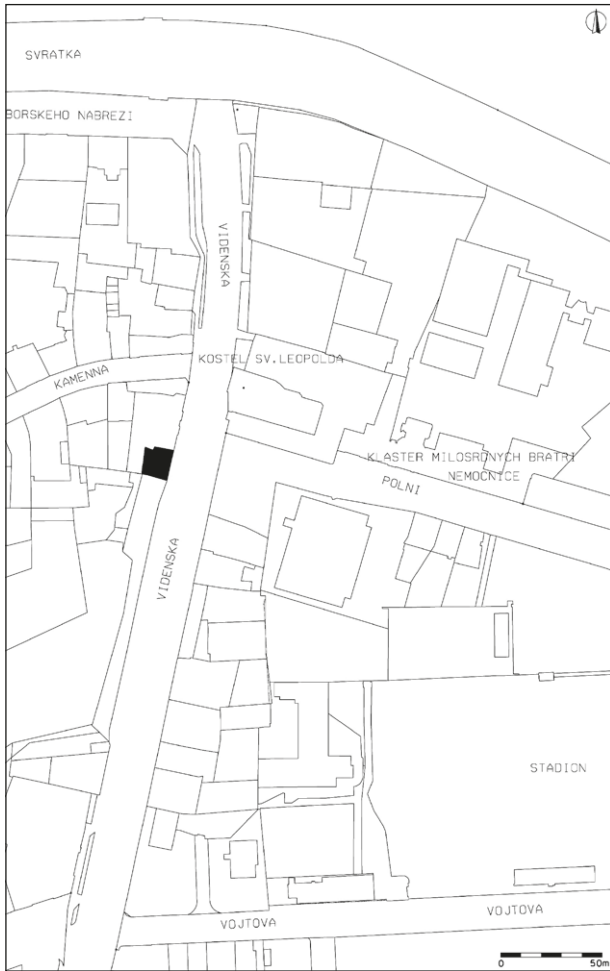
Obr. 30. Brno, Křížová ulice (A039/2017). Lokalizace výzkumu.

Abb. 30. Brno, Křížová Straße (A039/2017). Lage der Grabungsfläche.

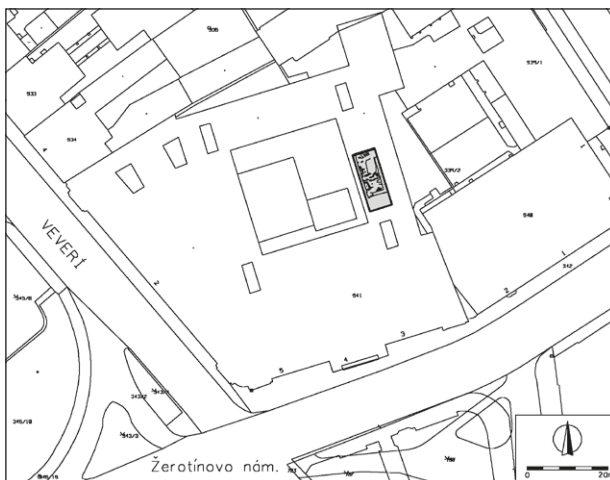
Obr. 32. Brno, Vojtova ulice (akce A017/2017). Celkový pohled na výzkum od jihozápadu.

Abb. 32. Brno, Vojtova Straße (A017/2017). Gesamtblick auf die Grabungsfläche vom Südwesten.

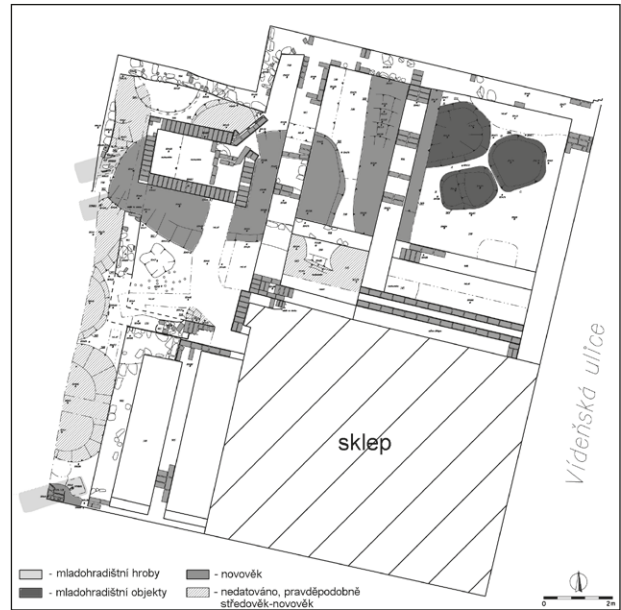
Obr. 33. Brno, Videňská 16 (A032/2017). Lokalizace výzkumu.

Abb. 33. Brno, Videňská Straße Nr. 16 (A032/2017). Lage der Grabungsfläche.

Obr. 35. Brno, Veverí 2/Žerotínovo náměstí 3 (akce A038/2017). Vyznačení plochy výzkumu.

Abb. 35. Brno, Veverí Straße Nr. 2/Platz Žerotínovo náměstí Nr. 3 (A038/2017). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Obr. 34. Brno, Videňská 16 (A032/2017). Plán zkoumané plochy.

Abb. 34. Brno, Videňská Straße 16 (A032/2017). Plan der Grabungsfläche.

Obr. 36. Brno, Veverí 2/Žerotínovo náměstí 3 (akce A038/2017). Pohled od jihu na zkoumaný areál.

Abb. 36. Veverí Straße Nr. 2/Platz Žerotínovo náměstí Nr. 3 (A038/2017). Blick vom Süden auf die Grabungsfläche.